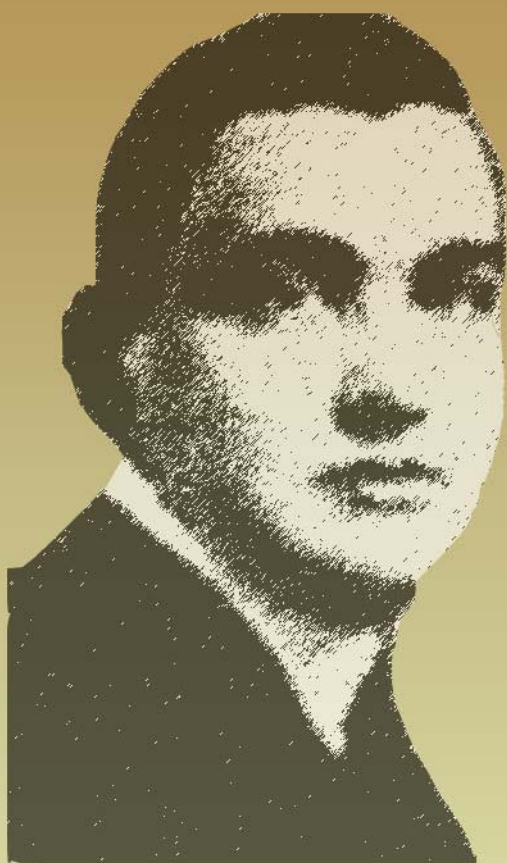

Csáth Géza

A Janika

*Mercator
Stúdió*

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

A magyar irodalom és kultúra értékeinek ápolása, illetve terjesztése érdekében az Országos Széchenyi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárával együttműködve kiadja a Mercator Stúdió.

Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője

Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 963 606 079 7

© Mercator Stúdió, 2006

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

e-mail: petryk@axelero.hu

CSÁTH GÉZA

A JANIKA

Színmű két felvonásban

SZEMÉLYEK

PERTICS JENŐ
PERTICS JENŐNÉ
ÖZV. TELKESYNÉ, PERTICSNÉ ANYJA
BOÉR KÁLMÁN
TOLNAY, HÁZIORVOS
PATAKY, SEBÉSZTANÁR
SCHWARCZ, TANÁR
SZAKÁCSNŐ
SZOBALÁNY
EGY IDEGEN CSELÉD
TEMETKEZÉSI SZOLGA
LEVÉLHORDÓ

Történik Budapesten. Ma.

Először adták a Magyar Színházban 1911. május 20.-án.

Személyek

Az asszony. Pertics Jenőné Telkesy Aranka. Negyvenéves. A haját valószínűleg festi. Divatos, szőkés-vörös a haja. Erős, mély hangja van, de a mozdulatai nőiesek. Magas termetű, jól öltözik. Nagy soppos frizurát hord, a füle elé is fésül egy kevés haját. Gyakran babrál a kontyán. Az arca kissé megviselt, de általában a korához képest elég jó kondícióban van. Nem rossz, de nem is jó ez a nő, nem kicsinyes, de nem is intelligens; sok van ilyen, és végeredményében inkább az értékes nők közé sorolják őket.

A férj. Pertics Jenő. Ötvenéves, alacsony, kopasz, kajla bajszú, elhízásra hajlamos. Jó és udvarias ember, könnyen elérzékenyülő. Túl gyengéd apa és férj. Dolgozik reggeltől estig, hogy ellássa a gyerekeit. Szereti a hivatalát, és bizonyos állati örömmel végzi a szokásos munkát. Alacsony gallért és megvarrt, színes nyakkendőt visel, a nadrágjának állásáról látszik, hogy nem jó szabónál dolgoztat, talán kész ruhát vásárol.

Boér Kálmán. Harminchat éves. Cvikkeres. Sötétszőke haj, angol bajusz. Neuraszténiás arc, egy érzékeny emberé, aki az érzékenységet saját maga előtt is titkolja. Az első felvonás végéig megőrzi az önuralmát, akkor hirtelen tör ki az elfojtott indulatossága. Járásában van valami úri karakter, előkelőség, ami itt, ebben a sötét pesti polgári miliőben is megmaradt.

A szakácsnő. Boris. Elhízott, sápadt nőszemély, öreg és ellenszenves, de nyílt szemű, kitanult, és ismeri az életet.

A szobalány. Fiala, de rossz arcú. (Az asszony nem fogad csinos cselédet.) Sápadt. Zsidós hangsúllyal beszél, modorosan, mint a boltokban a pesti szolgálók a segéddel.

A háziorvos. Negyvenéves, enyhén kopasz, udvarias ember. Olyan orvos, aki már túl van minden orvosi ambíción. Dolgozik, mert öröme telik az érdeklődésben, amely munkájában körülveszi, de legjobban szeret kártyázni. Az a pesti háziorvostípus, amely csak a tanárok impresszáriója. Az első felvonásban a ritka és komplikált diagnózis kissé felizgatja.

A sebész. Nagystílusú szélhámosok típusa. Roppantul az előtérbe tudja magát tolni. Magas, szép ember, kis kecskeszakállal és vékony, éles hanggal. Kegyetlen, közömbös hóhértermészet.

Schwarz tanár. A bécsi iskola. Fontoskodó, magyarázgató, könyvember. Inkább tudós, mint orvos. Mosolyog, és mindig magyarázó pózokba helyezkedik el.

Telkesyné. A Perticsné anyja. Molett asszony. Erősen púderezzi és fúzi magát. Bizonyos vén kokottjellege van, de kedves asszony.

Temetkezési szolgáló. Sápadt, rosszul borotvált, penészes kis ember.

Az idegen cseléd. Fiala, szép hangú, fess lány. A legkülönb nő az egész társaságban.

Első felvonás

Nagy, de nem világos, és stílus nélkül bútorozott polgári ebédlő. Reggelihez terített asztal, findzsákkal, tejeslábassal, vizesüveggel. Az asztal kissé már szét van dülva, egy asztalkendő az egyik széken, a másik összegyűrve az abroszon. Már hárman vagy többen is reggeliztek itten. Perticsné jobboldalt összekuporodva, slafrokban újságot olvas. Csak hevenyében van megfésülve, a kontya részben lóg, de az arca már erősen púderezett. Nagy természetű, jó alakú asszony. Azt a benyomást kelti, hogy minden pillanatban érzi a természetének szépségét. A színpadon körülbelül fél percig egyedül van. Lapoz az újságban, babrálja a haját, ülési módot változtat. A közönségnek érezni kell, hogy ni, ez a nő, milyen jól és biztosan érzi magát, kissé öreg már, és most reggel gusztustalan is, de este mutatós lehet. Ha a színésznő azt érzi, hogy ezt az impressziósorozatot nem tudja ennyi idő alatt a közönségben felkelteni, akkor ezt a némajátékot ki kell nyújtani tovább.

SZOBALÁNY *(megjelenik a jobb hátsó ajtóban, halkán mondja)*: Nagysága kérem, a Janika azt mondta, híjam a nagyságát.

PERTICSNÉ: Az a gyerek csak most kel fel, mondja meg neki, hogy siessen, öltözzön.

SZOBALÁNY: Igenis! *(Eltűnik.)*

Kis szünet.

PERTICSNÉ *újságot olvasásba merül. Csengetés. A szobalány áthalad a szobán, és látni, amint beereszti a postást.*

A POSTÁS: Jó reggelt kívánok! Ajánlott van, kérem! Boér Kálmán miniszteri titkár úrnak.

SZOBALÁNY: A nagysága majd átveszi, menjen csak be.

A POSTÁS: Nincs itthon Boér úr?

PERTICSNÉ: Nincs.

A POSTÁS: És van a nagyságának írott meghatalmazása?

PERTICSNÉ: Van hát. Ejnye, hát maga nem tudja: ez az úr nálunk lakik, és meghatalmazás van tőle. *(Felkel, és a pohárszék egyik fiókjából kiveszi az ívet.)* Itt van ni!

A POSTÁS *(megnézi)*: Tessék kérem aláírni.

PERTICSNÉ *ír.*

A POSTÁS: Új ember vagyok, kérem, csak elseje óta kézbesítek ebbe a kerületbe. Kezeit csókolom.

PERTICSNÉ *leül az asztalhoz újra. A szobalány kiereszti a levélhordót, azután visszajön az oldalszobába, nyilván tisztogatni. Az asszony egy ideig némán nézi a levelet, azután felbontja egy hajtúvel, átfutja, borítékba visszateszi. Tovább olvasza az újságot.*

SZOBALÁNY *(újra megjelenik a jobb hátsó ajtónál)*: Kérem, a Janika nagyon sír, és azt mondta, hogy rögtön híjam a nagyságát. *(Csakugyan hallani valami gyereksírást.)*

PERTICSNÉ: Mi baja már megint ennek a gyerekeknek?! *(Lassan kimegy, mint aki már megszokta a kicsi szeszélyeit.)*

Kis szünet.

SZOBALÁNY *(az asztalon rakosgat, egyet és mást a pohárszékhez visz, és a polcra meg a fiókba rak, közben kiáll az előszobaajtóba)*: Boris!

SZAKÁCSNŐ *(hangja)*: Mit akar?

SZOBALÁNY: Mondok magának valamit. Nekem úgy jön, hogy ebben a házban máma valami nagy hecc lesz... *(A szakácsnőnek egy pillanatra hallatszik a hangja, de nem érteni, hogy mit mond)*. Majd meglátja! *(Leszedi az asztalt, összehajtogatja az abroszt, dúdol.)* Szebb vagy, mint az anyád, az ég szakadjon rád...

PERTICSNÉ *(belép a jobb hátsó ajtón)*: Lujza, magának rögtön fel kell menni a mamához, siessen, mondja meg neki, hogy a Janika beteg, és kéretem, mindjárt jöjjön le.

SZOBALÁNY: Igenis! *(Kimegy, látni a nyitva hagyott előszobaajtón át, hogy mindjárt elmegy, csak egy kendőt vesz előbb a hátára.)*

PERTICSNÉ *(a telefonhoz lép, vár)*: Halló, halló. Kérem házfelügyelő úr, legyen szíves a központot. Halló, központ, a 38-79-et. A 38-79-et. *(Rövid szünet.)* A belügyminisztérium? Halló! Kérem sürgősen Boér Kálmán urat! Igen? *(Rövid szünet.)* Maga az, Kálmán? Kérem, jöjjön haza mindjárt, Janika nagyon beteg. Igen, lázas. Éppen most tettem neki be a hőmérőt. Egészen magán kívül van ez a gyerekek. Félek, hogy nagyon beteg lesz. Hozza mindjárt a kocsiján dr. Tolnayt is. Még otthon találja... No jó, de akkor elmegy hazulról, és akkor csak estefelé kapjuk meg... Nem, mindjárt kell! Kemény utca 12., II. emelet. Siessen! *(A kagylót leteszi, háromszor megnyomja a csillárról lógó csengettyűt.)*

SZAKÁCSNŐ: Tetszik parancsolni? *(A fenékajtóban megjelenik.)*

PERTICSNÉ: Húzza át Boris az én ágyamat, a lepedőt, a paplant, a vánkosokat, mind cserélje ki tisztával. Siessen, mert mindjárt jön az orvos. A Janikát azután át fogjuk fektetni. A többi ágyakat vesse fel, és rakja rendbe a szobát. Ha az ebéd késik, nem baj.

SZAKÁCSNŐ *a jobb hátsó ajtón kimegy.*

PERTICSNÉ *pár percig keresi a levelet, azután megtalálja a pohárszéken, és elzárja, majd a tükör elé áll, és a fésűvel próbálja igazítani a rendetlen kontyát. Csengetés. Kimegy az előszobába, kinéz a kémlelőlyukon, és beereszti a szobalányt.*

SZOBALÁNY: Azt izeni, kérem, a nagysága, hogy rögtön jönni fog.

PERTICSNÉ: Mit csinált?

SZOBALÁNY: A konyhában volt, de készült valahová, mert utcára volt öltözve.

PERTICSNÉ: Jól van, menjen be, és segítsen Borisnak az ágyat áthúzni. (*Szobalány a jobb elülső ajtón ki akar menni.*) De siessenek!

SZAKÁCSNŐ (*a jobb elülső ajtó bejön, s egy feltűnően piszkos vánkös van a kezében*): Nagysága, kérem, erre a vánkösra nem tetszett adni huzatot.

PERTICSNÉ: Ágyazza csak be az úr ágyába. (*A hátsó ajtón el.*)

SZAKÁCSNŐ: Igenis!

Kis szünet.

SZAKÁCSNŐ: Már telefonált is.

SZOBALÁNY: Kinek!?

SZAKÁCSNŐ: Kinek, hát a „Kálmánnak”!

PERTICSNÉ (*hangja*): Lujza! Lujza! Jöjjenek! (*Gyermeksírás hallatszik.*) Én nem értem magukat! (*A szakácsnő és a szobalány a jobb hátsó ajtón sietve el. Körülbelül öt-hat másodpercig a szín üres, azután csengetés, ismételt csengetés.*)

SZOBALÁNY (*a jobb elülső ajtóból jön, átmegy a szobán, és kinyitja az ajtót*): Kezét csókolom!

TELKESYNÉ: Jó reggelt!

PERTICSNÉ (*a jobb elülső ajtóban megjelenik*): Kisztihand, mama! (*Összecsókolóznak.*)

TELKESYNÉ: No mondd már, mi van a Janikával?

PERTICSNÉ: Nagy láza van, éppen most tettem be neki a hőmérőt. Kérem, menjen be hozzá, mama, nekem sietnem kell magamat rendbe hozni, mert mindjárt itt lesz az orvos.

TELKESYNÉ: Tolnaynak telefonáltál?

PERTICSNÉ: Nem! Kálmánnak a minisztériumba! (*A szakácsnő átmegy, ki az előszoba felé, a beszélgetés pár pillanatra megakad.*) Hiszen tudja a mama, hogy megígértem neki, hogy akármí történik ezzel a gyerekekkel, rögtön értesítem.

TELKESYNÉ: Mégis értesíteni kell Jenőt is!

PERTICSNÉ: Telefonáljon neki, mama!

TELKESYNÉ: Jó, de azt fogom neki mondani, hogy az előbb én telefonáltam Kálmánnak.

PERTICSNÉ: Köszönöm, mama, mindegy. (*Jobb hátsó ajtón el.*)

TELKESYNÉ (*telefonál*): Halló! Kérem a 80-15-öt. Igen, 80-15! Halló! Kérem, a számvevőség? Igen?... Akkor kérem sürgősen Pertics urat. Az anyósa. Halló! Te vagy az, Jenő? Azt akarom veled tudatni, hogy a kisfiad, a Janika beteg. Nagy láza van... Csak az előbb... Már gondoskodtunk orvosról... Telefonáltam Kálmánnak, hogy hozza Tolnayt. Reméljük, nem lesz semmi nagyobb baj... Már minek jönne haza?... Most méri a lázát. Még nem tudni. Isten veled.

PERTICSNÉ (*a jobb hátsó ajtón jön be, otthoni reformruhát húzott. A ruha vörösesbordó, igen egyszerű, de jó szabású, és anyaga finomnak látszik. Hátul*

még nincs begombolva. A kezében hőmérő): Nézze, mama, az istenért, jól látom-e, harminckilenc hattized?!... Csupa láz annak a gyerekek az arca, és egészen zavarosak a szemei.

TELKESYNÉ *(az ablakhoz megy, megnézi):* Ez, fiam, harminckilenc hattized! *(Némán, komolyán néznek egymásra.)*

PERTICSNÉ: Nohát, éppen csak ez kellett nekem!... *(Megfordul, hogy az anyja hátul bekapcsolja a ruháját. Az inge kilátszik és a meztelen háta is. Dúsan csipkézett, de nem egészen tiszta ing, vörös szalag van belefűzve. Fésülködik.)*

TELKESYNÉ *fésülni kezd.*

Szünet.

PERTICSNÉ: Ha ez a gyerek meghal, én megölöm magamat! *(Szenvedélyesen mondja, de nem túl hangosan.)*

TELKESYNÉ: Ejnye, már miért halna meg; én nem értelek, hogy ennyire meg vagy ijedve!

PERTICSNÉ: Jól tudja a mama, hogy miért vagyok megijedve, és nem ért?

TELKESYNÉ: Már én azt mondom, hogy nem jó anya az, aki nem egyformán szereti a gyermekeit, és ezt megmondtam neked máskor is, és most is mondom.

PERTICSNÉ: Jó, jó, mama, jó, de én nem tehetek róla! *(Befejezi frizuráját, amely divatos, szép, de mégsem ízléses, mert a haj festett voltát a pompázatos volta miatt elárulja. Csengetnek. A szobalány kisiet ajtót nyitni. Tolnay és Boér lépnek be.)*

BOÉR: Tessék! *(Előrebocsátja az orvost. Az előszobában leteszik a felöltőiket, azután bejönnek az ebédlőbe.)* Tessék!

TOLNAY: Kezeit csókolom, kisztihand! *(Mélyen meghajlik, és kezet fog a hölgyekkel.)*

PERTICSNÉ: Az istenért, doktor úr, nézze, milyen óriási láza van a fiamnak, és nyugtasson meg bennünket, iszonyúan meg vagyunk ijedve. *(Átadja a hőmérőt.)*

TOLNAY: Ne tessék kérem aggódni. *(Megnézi a hőmérőt.)* Egy kis gyermekbetegség lesz; nagyságos asszonyomnak nem kell ezt magyarázni. Jó ez a hőmérő?

PERTICSNÉ: Azt hiszem.

TOLNAY: No, majd én is megmérem. Mióta panaszodik a Janika?

PERTICSNÉ: Az este még semmit sem vettünk észre. Tegnap délután egy kis barátjánál volt fent a második emeleten. Este ugyan keveset vacsorált, úgy emlékszem... *(Az orvos és az asszony a jobb elülső ajtón kimennek.)*

BOÉR *idegesen járkál a szobában.*

TELKESYNÉ *leül az ablak melletti karosszékbe.*

Kis szünet.

TELKESYNÉ: Soha se tudja az ember ezekkel a gyerekekkel!

BOÉR: Parancsol!?

TELKESYNÉ: Mondom, hogy sohase tudja az ember, ezekkel a gyerekekkel mikor van baj.

BOÉR: Igaz!

Szünet.

TELKESYNÉ: Gondolom, Janika egyszer egy torokfájást leszámítva, nem is volt még beteg!

BOÉR: Nem, soha semmi baja se volt.

TELKESYNÉ: No, én bízom Tolnay doktorban.

Szünet.

BOÉR: Nagyságos asszonyom mikor jött át?

TELKESYNÉ: Mindjárt reggeli után. Aranka küldött értem. Akkor én „telefonáltam magának”, hogy hozza a doktort, és megtelefonáltam Jenőnek is, hogy beteg a gyerek.

BOÉR: Igen. *(Szórakozottan maga elé néz.)* Most emlékszem, mintha este láttam volna a gyerek szemein, hogy lázas. Egy pillanatra, emlékszem, ránéztem és úgy keresztülment rajtam, no, ennek valami baja lesz... és csendesebb is volt a vacsoránál, hiszen tudja a nagyságos asszony, mennyit szokott beszélni.

TELKESYNÉ: Igazán borzasztó, hogy ennek az Arankának hogy kijut a betegápolásból. Hát Istenem, minden anyának kötelessége, és szívesen áldozza oda az idejét és a szépségét is, de mégis, a múlt évben a Jenőke differitisze meg a Palika sarlachja, azelőtti évben megint a Palika kanyarója. Ez egy kicsit sok volt.

Szünet.

TELKESYNÉ: Aranka nagyon meg van ijedve.

BOÉR: Inkább elég nyugodt.

TELKESYNÉ: Maga nem ismeri őt e tekintetben. Borzasztó izgatott. Csak erőlködik, hogy nyugodtnak látszassék, és sikerül is, de én észreveszem. Rendkívüli lelkiereje van.

BOÉR: Igen, páratlan lelkiereje van benne.

Szünet.

Három rövid csengetés, ajtócsapás.

TELKESYNÉ: Ugyan ki jöhetett?

BOÉR: Ez Jenő lesz! *(Feláll).* Ő szokott így csengetni.

TELKESYNÉ: Jenő?

PERTICS *(megjelenik az ajtóban)*: Kisztihand, mama! *(Kezet csókol cuppantva, azután megcsókolja jobbról és balról.)* Szervusz! *(A férfiak kezét fognak.)*

PERTICS: Hát mi történt?

TELKESYNÉ: A doktor benn van a gyereknél Arankával, még nem tudunk semmit.

PERTICS: Szent Isten! *(Összecsapja a kezeit. A felkiáltás és a gesztus fontoskodó. Olyan, mintha előre elhatározta volna, hogy ezt mondja, mert el volt készülve rá, hogy valami súlyos diagnózist mondanak.)*

TELKESYNÉ: Lehet, hogy csak egy kis influenza. Ne légy annyira megijedve!

PERTICS: Hiszen ismer a mama, mennyire féltem a gyermekeimet... *(Ide-oda jár-kál.)* Egy órai szabadságot kértem, hogy körülnézzek itthon... Te elhoztad a doktort, ugye?

BOÉR: Igen!

PERTICS: Nagy szerencse, hogy a hivatalod olyan közel van hozzá, másképp talán már nem is találtad volna otthon.

TELKESYNÉ: A doktor, úgy látszik, azt gondolja, hogy Aranka nem jól mérte a lázat, vagy hogy rossz a hőmérő, mert újból megméri.

PERTICS: Aranka mérte?

TELKESYNÉ: Igen.

PERTICS: Mennyi volt?

TELKESYNÉ: Harminckilenc és hattized.

PERTICS: Akkor annyi is az! Szent Isten! *(Most már hangosan.)* Harminckilenc és hattized, és az a gyerek tegnap este még teljesen egészséges volt! *(Kissé exponáltan érzi magát a jó apa szerepében, és természetyszerűleg túloz, mint ilyenkor az emberek szoktak. Le-fel sétál, majd hirtelen megáll.)* Ha Aranka mérte, akkor annyi is volt. És tegnap ennek a gyerekek semmi baja nem volt. Erre pozitíve emlékszem. Pozitíve emlékszem. Te is emlékszel, ugye? *(Boér felé fordul.)*

BOÉR: Én egy pillanatra mintha lázasnak láttam volna a szemeit, de ez csak most utólag jutott eszembe.

Szünet.

PERTICS: No, hát én bemegyek. *(Kimegy a bal hátsó ajtón. Az orvos és az aszszony az elülső ajtón jönnek ki.)*

BOÉR *(a férj után kiált)*: Jenő! Jenő!

PERTICSNÉ: Jenő is megérkezett?

TELKESYNÉ: Igen!

BOÉR *(visszatér a férjfel)*: A másik szobába fektették?...

PERTICSNÉ: Legyen szíves, mama, menjen be addig a gyerekhez!

TELKESYNÉ *némán kimegy.*

PERTICS: Alázatos szolgálja, doktor úr! *(Kezet fog.)* Hát, kérem, hogy áll a dolog?
Kis szünet.

TOLNAY: Hát én kérem, elő fogom adni a véleményemet. Tessenek talán helyet foglalni. *(Csend, elhelyezkednek.)* A vizsgálat nyomán, amelyet az imént megejtettem, arra a következtetésre jutottam, hogy a kisiúnak csontvelőgyulladás van. A baj infekciózus természetű, igen heves, úgyhogy itt sürgősen tenni kell.

PERTICS: Jézus, Istenem!

TOLNAY: Elsősorban és kizárólag az operatív beavatkozás jön itt szóba. Ennek módzatait azonban egy konzílium van hivatva megbeszélni, amelynek összehívását sürgősen, még ebben az órában szükségesnek tartom.

PERTICS: Csak siessen, doktor úr, az istenért, tessék, itt a telefon. Tanárt hívjon rögtön. *(Mindannyian felkelnek, mozgolódnak.)*

TOLNAY: Pataky és Schwarcz professzorokat fogom hívni. *(Megnézi az óráját.)* Talán még otthon vannak. Addig, nagyságos asszonyom, tessék hideg borogatásokat rakni a fájós lábra, tíz percenként váltogatva, és tessék elküldeni jégért.

PERTICSNÉ: Igen. *(Kimegy a konyha felé.)*

TOLNAY *(telefonál, a többiek izgatottan figyelik)*: Halló! *(Vár, leteszi a kagylót, újra felveszi, újra leteszi, végre türelmét veszti és kopog).* Halló, kérem 72-22-t! Igen, 22-t! Halló! Kérem Schwarcz tanár urat. Te magad vagy? Szervusz. Egy sürgős konzíliumra akarok felkérni. Igen, rögtön kellene. Osteomyelitis acutissima. Harminckilenc és hattized temperatúra. Most diagnosztizáltam. Tehát rögtön jösz. Hozd magaddal Patakyt, vagy értesítsd előbb telefonon, ha nincs otthon, akkor Horváthot. *(Az asszony keresztülmegy a szobán, utána a szakácsnő mosdótálat visz tele vízzel.)* Tehát rögtön indulsz, Pertics Jenő úr fia, József utca 17., II. emelet. Hányas szám, kérem?...

PERTICS: Nyolc.

TOLNAY: II. emelet 8. ... 17. Igen. *(Leteszi a kagylót.)*

PERTICS: Hol fogják operálni, kérem, doktor úr?

TOLNAY: Pataky professzor a Major-szatóriumban operál legszívesebben. Horváth - szintén. Ha a konzílium csatlakozik a véleményemhez, és a sürgős operációt kívánja, akkor egy óra múlva beszállítjuk, és az operációt rögtön megcsináljuk.

PERTICS: Engedje meg doktor úr a kérdést, hiszen legjobb ezt mindjárt tisztázni, mennyibe fog kerülni az operáció és a szatórium előreláthatólag?

TOLNAY: Hát, kérem, ezt így egyszerre nagyon bajos megmondani. Úgy körülbelül hét-nyolcszáz korona körül lehet az egész. Egészen ezerig.

PERTICS: Igen.

SZOBALÁNY *(egy fazékban jeget hoz)*: Itt a jég, nagyságos úr!

PERTICS: Adja csak ide. *(Átveszi a fazekat, és a betegszobába viszi.)*

BOÉR *(aki eddig mozdulatlanul állt, a bal oldali ajtó fejfájának támaszkodik)*: Mit csinálnak vele, doktor úr, mi lesz az operáció, legyen szíves ezt elmondani.

TOLNAY: Hát, kérem, felvágjuk a beteg lábat, felvessük a beteg csontot, ahol a fertőző anyag lerakódott, és kitisztítjuk, kikaparjuk, mert ez okozta a mérgezést.

PERTICS *(visszajön)*: Szegény kisfiának rettenetes fájdalmai vannak. *(Sírva fakad, leül, zsebkendőjét vesz elő.)*

TOLNAY: Legyen erős kérem, Pertics úr. A kisfiának az állapota ugyan rendkívül súlyos, de még az operációval minden valószínűség szerint sikerülni fog őt megmenteni. És meg kell még önt forma szerint kérdeznem, ami ugyan felesleges, hogy beleegyeznek-e az operációba?

Rövid szünet.

PERTICS: Természetesen.

BOÉR *(hirtelen előlép)*: Tudniillik, ugyebár, ha a konzílium az operáció mellett dönt?

TOLNAY: Nem lehet szó másról itt kérem, nem lehet szó.

BOÉR: És mondja, doktor úr, a lábát az operáció után is használhatni fogja? Nem lesz szükség mankóra vagy effélére?

TOLNAY: Nem, nem, ha felgyógyul, akkor minden valószínűség szerint teljesen egészséges ember lesz.

PERTICSNÉ *(megjelenik az ajtóban)*: Kérem, doktor úr, a gyerek vizet kért inni, adhatok neki?

TOLNAY: Igen, tessék neki adni. Hanem nézzük meg a beteget. *(Perticsné a konyhába megy. Az orvos és Pertics a jobb oldali elülső ajtón ki a betegszobába. A színpadon pár pillanatig egyedül marad Boér, csakhamar azonban visszajön az asszony egy pohár vízzel.)*

BOÉR *(fojtottan)*: Aranka! *(A jobb elülső ajtóban, mint valami őr vagy kém megjelenik Telkesyné.)*

PERTICSNÉ: Mit akar?

BOÉR: Borzasztó ez!

PERTICSNÉ: Borzasztó! *(Ránéz. Átadja az anyjának a vizet, aki eltűnik vele.)*

BOÉR: Soha életemben nem hittem, hogy ilyen rettenetes helyzetbe kerülök. *(Kézét csókol az asszonynak, megcsuklik a hangja.)*

PERTICSNÉ: Uralkodjék magán, még nincsen elveszve semmi!

BOÉR: Az a gyerek meg fog halni.

PERTICSNÉ *(rémülten)*: Ne beszéljen ilyeneket.

BOÉR: Az én gyerekem!...

PERTICSNÉ: Az istenért, fogja be a száját.

BOÉR: Most látom be, amit eddig soha, hogy ezt a gyereket el kellett volna innen vinni. Nem lett volna szabad nekem itt hagyni egy idegen ember házában. El kellett volna innen vinni.

PERTICSNÉ: Menjen a szobájába, zárkózzék be, és sírja ki magát, ha már ilyen gyenge ember. *(Mereven egy helyben áll.)* Ne csináljon itt komédiákat, legyen férfi.

BOÉR: Alig várom már, hogy a gyereket a szanatóriumba vigyék.

PERTICSNÉ: Mit akar maga csinálni?

BOÉR: Nem tudom, de így nem maradhat tovább.

PERTICSNÉ: De hát, Kálmán, legyen esze! Nyugodjék meg, barátom. *(Hevesen megszorítja a kezét.)* A gyerek meg fog menekülni, néhány nap múlva túl lesz minden veszélyen. *(Csengetés.)* Itt vannak a tanárok. Szóljon Jenőnek. *(Kinyitja az előszobába nyíló ajtót. A tanárok már vetkőznek, a szobalány lesegíti a bundáikat.)*

BOÉR *(kimegy az orvosok elé. Meggyújtja a sötét előszoba gázlámpáját. Az egyik tanár zsebendőt vesz elő, hangosan kifújja az orrát):* Alázatos szolgája.

PERTICSNÉ *kezet fog az orvosokkal.*

BOÉR *(bemutatkozik):* Boér Kálmán vagyok. *(Pár pillanatig az orvosok még kint maradnak az előszobában, mintegy információkat szerezni.)*

PERTICSNÉ: Tessék, erre! *(A két tanár előremegy a szobában.)*

SEBÉSZTANÁR *(már magyarul):* Bizony, kérem, ilyen esetekben a sürgős operáció az egyetlen gyógyszer. Mindenekelőtt azonban látnunk kell a beteget.

PERTICSNÉ *(előremegy):* Erre tessék! *(Kinyitja a jobb elülső ajtót, a tanárok belépnek.)*

A szobalány és szakácsnő besettenkednek az ebédlőbe, de Boér rájuk szól.

BOÉR: Csukják be az ajtót, kérem!

A két cseléd kimegy. Néhány másodperc múlva.

PERTICS *(kitámolyog a betegszobából):* Nem tudom nézni ennek a szegény kisgyereknek a szenvedéseit. *(Leül és zokog.)* Én már nem bízom semmit sem. Én láttam, a szegény első kislányom éppen ilyen volt a halála előtt. Te akkor még nem laktál nálunk. Agybaja volt, négy nap alatt pusztult el. *(Zokog.)* Ilyen nehéz pillanatokban igazán jólesik az igazi barát. *(Megöleli. Boér idegesen elhúzódik, de Pertics nem veszi észre.)* Tudom, Kálmánkám, hogy te is úgy szeretted a Janikát, mintha csak a saját gyereked lett volna *(a kezeit szorongatja)*, és éppen ezért kérdezlek meg, mert nézd, most, ha ma délelőtt szanatóriumba szállítjuk, akkor utána kell nézni, hogy honnan szedem azt a hét-nyolcszáz koronát. Ennyit mondott Tolnay. Nekem készpénzem nincsen, talán mindössze kétszáz korona, az is kell még erre a hónapra. Fel kell venni a bankból. Ha volnál szíves zsirálni nekem egy ezerkoronás váltót. Ugye megteheted, Kálmánkám?

BOÉR: Hogy lehet erről beszélni is, ez természetes.

PERTICS: Rád ismerek, rád ismerek. Igazi úr vagy és jó barát. Nem hagysz el bennünket a bajban és veszedelemben.

A SEBÉSZ (*hangja hallatszik, mert az ajtó is nyílik*): Teljes világosságra van itt, kérem, szükség a vizsgálatához.

TELKESYNÉ (*az ajtóból*): Jöjjön, Kálmán, gyújtsa fel a lámpákat.

BOÉR *bemegy.*

TOLNAY (*a következő pillanatban már kijön*): Kedves Pertics úr, legjobb volna, ha kegyed személyesen hozná el ezt a receptet most mindjárt.

PERTICS: Igen, igen. (*Átveszi.*)

TOLNAY: Messze van itt a patika?

PERTICS: Második ház!

TOLNAY: Menjen, kérem, menjen. Rá van írva különben is, hogy sietve meg kell csinálni a patikárusnak.

PERTICS: Igen, igen. (*Kicsit boldog, hogy tehet valamit.*) Megmentik, ugye, doktor úr? (*Szalad.*)

TOLNAY: Tessék sietni! (*Visszamegy, de előbb kiereszti a színre a hölgyeket.*)

TELKESYNÉ (*zsebkezdőt vesz elő, törülgeti a szemét*): Szegény Arankám! (*Megöleli Perticsné.*) Reád hirtelen jön ez a nehéz csapás.

PERTICSNÉ (*kibontakozik*): Ugyan, mama, miért izgat fel? (*Nagyon hangos.*) Meg fogják operálni, és egészséges lesz. (*Hirtelen leül az asztal mellé, és görcsösen sírni kezd. Nem takarja el az arcát, csaknem egyenesen ül; egész felső teste rángatózik.*) Akkor siratott volna a mama, amikor férjhez adott.

TELKESYNÉ: Ne vádolj engem fiam, az Isten akarta így. (*Megsimogatja a fejét.*)

PERTICSNÉ: Ha ez a kisgyerek meghal, öregasszony leszek néhány nap alatt. (*Dadogja a szavakat sírás közben és rángatózik.*)

BOÉR (*visszajön, amint megpillantja a vonagló asszonyt, rögtön határozottan rászól*): Magának le kell feküdni! (*Erélyes, de mégis rekedt a hangja.*)

TELKESYNÉ: Feküdj le, Arankám!

BOÉR: Jöjjön! (*Gyengéden támogatni akarja.*)

PERTICSNÉ (*feláll, nagyon hangosan*): Hagyjon! (*A jobb hátsó ajtón sietve ki-megy, azután kívülről kiált.*) Mama! Jöjjön, mama!

TELKESYNÉ *utánamegy.*

SEBÉSZTANÁR (*hangja hallatszik*): Igen, igen! (*Két tanár belép.*) Talán lenne szíves kérem a beteg mellé bemenni!

BOÉR *némán bemegy.*

Szünet.

SCHWARCZ (*felhúzza a szemöldökeit*): Casus valde malum!

SEBÉSZTANÁR: Az operatív beavatkozás mindenestre nagyon is kétséges, mondjuk tíz percent valószínűség, de nézetem szerint meg kell kísérelni.

SCHWARCZ: Non putarem. (*Ugyanaz a póz.*) Non est auxilium. A beteg az asztalon hal meg. A szívgyengeség nagyon is kifejezett... Casus gravis!

TOLNAY (*belép*): Nincs pulzus! Azt hiszem, itt az exitus csak pár perc kérdése.

SEBÉSZTANÁR: Eszerint kérem az operatív beavatkozásról le kell tenni. Egy esetre emlékszem a praxisomból (*igen ruganyos, értelmes*), egy hasonló fudroyáns osteomyelitishez hívtak ilyen gyors konzíliumra. A beteget, egy húszéves fiút, gyorsan beszállítottuk, és megoperáltam. A láz úgyszólván momentán leszállt, a beteg meggyógyult. Abban az esetben azonban a szív teljesen érintetlen volt. Hát eszerint a kolléga úr itt marad, és közli a konzílium szomorú eredményét a házbellekkel. Talán még próbál egy kámforinjekciót. Igen? Ut aliquid! (*Kifele indulnak.*)

BOÉR (*hirtelen előlép*): Nincsen segítség, tanár urak?...

SEBÉSZTANÁR: Sajnos, itt emberi erő semmit sem tehet.

BOÉR: Talán mégis be lehetne szállítani a szanatóriumba.

SEBÉSZTANÁR: A szíve nem bírja ki az altatást. Önnek ugyebár, a család rokona...

BOÉR *bólint*.

SEBÉSZTANÁR: Önnek nyíltan megmondom, én a legkétségbeesettebb eseteket is megoperálok, de kérem, csak a sikernek legalább egy ezredrésznyi valószínűségével. Itt azonban a valószínűségről többé szó sem lehet. A betegnek nincs pulzusa. Ez, kérem, a szomorú valóság.

BOÉR: Igen, igen. (*Rövid szünet. Kiveszi a tárcáját.*) Engedjék meg kérem, hogy a honoráriumot rögtön átadjam. (*Nagyon nehezeére esik a beszéd. Húszkoronást ad a sebésznek.*)

SEBÉSZTANÁR: Bocsánat, én konzíliumért negyven koronát szoktam kapni.

BOÉR: Pardon! Bocsásson meg. Az ember gyakorlatlan az ilyesmiiben. (*Még egy bankjegyet ad.*) Parancsoljon! (*A házi orvos a jobb elülső ajtón észrevétlenül kimegy. Schwarcz tanárnak mindjárt két bankjegyet ad.*) Tessék! (*Az orvosok zsebre gyűrik a pénzt. Boér kikíséri őket, a szobalány segítségével feladja rájuk a kabátot, közben a jobb hátsó ajtóban megjelenik Telkesyné, vörösre sirt szemekkel, de az orvosok nem veszik észre. Telkesyné visszafordul, mintha a belső szobába, a lányához beszélne. Int a kezével, hogy maradjon.*)

Szünet.

BOÉR (*visszajön*): Menjen be a gyerekhez. (*Telkesyné mellett beszél az ajtón.*) Mindjárt meg fog halni, jöjjön csak be. (*Telkesyné keresztet vet, eddig nem jutott eszébe.*)

PERTICSNÉ *kibotorkál*, és Boérral kézen fogva bemennek a betegszobába. Közben kijő az orvos.

TOLNAY: Nincs még itt a Pertics úr? (*Perticsné és Boér nem hallgatnak rá, bemennek.*)

TELKESYNÉ: Nincs, még nem jött meg! *(Siránkozik.)* Ugye, még segíthet az orvosság?

TOLNAY: Nem valószínű, nagyságos asszonyom, nem valószínű, de kötelességünk az utolsót is megpróbálni, és a beteg életét, ha csak pár perccel is, meghosszabbítani. *(Kis fecskendőt szed elő a zsebéből, kiveszi a skatulyából, és próbálgatja.)*

PERTICS *(künn idegesen csenget. Az ajtót a szobalány sietve nyitja. A férfi lélekszakadva rohan be)*: Tessék! *(Az asztalra teszi az üveget. Azután visszamegy az előszobába levetkőzni. Az orvos azalatt kibontja az üvegcsét, megtölti a fecskendőt és a betegszobába megy. Pertics visszajön. Meglátta az előszoba fogasáról, hogy a tanárok elmentek.)* Elmentek a professzorok?

TELKESYNÉ: Ei. Azt mondták, hogy nincs segítség. *(Zokog.)*

PERTICS *(nekilát a sírásnak)*: Ki gondolta még... volna... kedves... mama, mikor... ma... reggel... elmentem hazulról, hogy délre *(megöleli az anyósát)* ilyen borzasztó csapás fog érni... Az orvosokat... majd... ki... kell... fizetni... majd... felírjuk a címüket... és... elküldjük a pénzt. Majd Tolnay megmondja, mennyit.

TELKESYNÉ: Kálmán már kifizette őket.

PERTICS: Milyen igazi derék, jó barát ez a Kálmán. *(Tovább sír.)*

TOLNAY *megjelenik az ajtóban. Perticsné sikoltása hallatszik.*

PERTICS: Meghalt?

TOLNAY *bólint.*

TELKESYNÉ *sikolt, és teljes erővel sírni kezd. Pertics is erősen zokog. Az orvos összerakja a fecskendősskatulyát, zsebre vágja és kimegy. Igyekszik meghatottnak lenni és lábujjhegyen jár, amire persze nincs semmi szükség, mert a jelenlevők meglehetősen zajt csapnak.*

PERTICS: Hol van szegény Arankám?

TELKESYNÉ: Benn van!

PERTICS: Majd megkérem Kálmánt, hogy telefonáljon, kérjen nekem két napi szabadságot a főnökömtől.

TELKESYNÉ: A gyerekek is nemsokára jönnek az iskolából.

PERTICS: Nem is sejtik még szegények, hogy a kisöccsüket elvesztették. Majd mama lesz olyan szíves nekik megmondani.

TELKESYNÉ: Igen, Jenőké, igen!

A jobb elülső ajtóban megjelenik először Perticsné, azután Boér. Az asszony nem sír, mintegy dermedt a fájdalomtól és a félelemtől.

PERTICS *(hozzámegy)*: Drága Arankám! Édes feleségem, elvesztettük... *(Át akarja ölelni, de az asszony kibontakozik, és leül az asztal mellé egy székre.)*

PERTICS: Kálmánkám, ugye leszel szíves telefonálni Wiznernek, és nekem két napi szabadságot kérni. *(Meg akarja ölelni őt is, hogy a keblén egy verset sírjon.)*

BOÉR (egy pillanatig némán a levegőbe néz, azután megrázkódik, visszatartja Perticset, aki a halottas szobába akar menni): Eridj ki innen, az istenért (felemeli az öklét), és ne bőgj annyit, mert megőrülök. Ez a halott az én gyerekem!

Sikoltások. Boér most sírni kezd, Pertics arcát nem látni, mert háttal áll a közönségnek, oldalra görnyed, hátul a cügos cipőjének a szalagjába fel van akadva a nadrágja. Nyilván a patikába futás közben csúszott fel. Pertics sziluetdje egészen az előtérben. Komikus, szomorú figura.

Függöny

Második felvonás

Ugyanaz a szoba. A temetés után való nap, estefelé. Az előszobaajtó nyitva. A lámpa ott is ég, a többi ajtók is nyitva. A szakácsnő a kályhát rakja, kendőben van, nyilván a nagy léghuzat miatt, amely a lakást átjárja.

TEMETKEZÉSI SZOLGA *(Iemászik a létráról. A létra a jobb elülső ajtófélfához van támasztva. Összehajtogatja a nehéz fekete drapériákat, amiket leszedett):* No, már csak egy van! *(Leteszi az összehajtott szövetet egy székre, amely egészen az előtérben áll, s amelyen sorban egymásra rakva egész csomó ilyen fekete, ezüstrojtos drapéria áll. A létrát a fenékajtó félfájának támasztja, felmászik és az utolsó drapériát szedi le.)*

SZAKÁCSNŐ: No, maga hamar elkészült.

SZOLGA: Nem először csinálom.

SZAKÁCSNŐ: Jó seft ez a maguké. Elhosszabbítják ezeket a fekete rongyokat, kiakaszszák, leakaszszák, és szedik be a kétszáz forintokat. Hanem nem szeretnék ilyen pénzből élni.

SZOLGA: Pedig jól meg lehet élni. A főnökömnek van egy-kettő-kilenc emeletes háza.

SZAKÁCSNŐ: Ne meséljen!

SZOLGA: Nem mesélek, ez igaz. No! *(Összeolvassa a darabokat.)* Cvá, drá, fiá, finef, zehsz, zibn, aht, nájn, cén, ölf, cvölf ... Kész! No, Isten áldja meg. *(Szalutál.)*

SZAKÁCSNŐ: Jó éjt. Hajja, hé, hagyja csak itt azt a létrát!

SZOLGA: Le akartam vinni a házmesternek.

SZAKÁCSNŐ: Levisszük majd mink.

SZOLGA *vállat von. Az előszobában hagyja a létrát. Nem köszön.*

SZAKÁCSNŐ *kimegy a jobb elülső ajtón. Hallatszik, hogy az ablakot becsukja. Azután visszajön, becsukja az összes ajtókat és teríteni kezd. A pohárszék fiókjából kiszedi az abroszt és összehajtván már az asztalra teszi, amikor csengetnek. Kimegy ajtót nyitni.*

EGY IDEGEN CSELÉD *lép be kendővel a vállain. Hajadonfővel. Jó cipői, formás bokái vannak.*

SZAKÁCSNŐ: Jó estét, Helén!

AZ IDEGEN: Jó estét. *(Leül, körülhéz.)*

SZAKÁCSNŐ: Éppen jókor jön. *(Terít.)*

AZ IDEGEN: No mondja, mondja, drágám. De mindent mondjon el, megígérte... De várjon, előbb kérdezek valamit. Az én nagyságámnak mondtam, hogy maga mondta, hogy a maguk nagyságos ura nem tudta, hogy a Janika nem az ő gyereke volt. Az én nagyságám azt mondta, hogy ez lehetetlen, ezt kérdezzem még egyszer utána magától.

SZAKÁCSNŐ: Pedig úgy volt. Én se hinném, ha nekem mondaná valaki. A mi nagyságos urunk nem tudta, hogy a gyerek nem volt az övé.

AZ IDEGEN: Hát ezt alig lehet elhinni. Mert nézze. Az a kisfiú annyira hasonlított a maguk szobaurához, hogy az én nagyságám sokszor mondta, amikor elmentek a gangon az ablakunk előtt: „No, itt nem nehéz megmondani, hogy melyik gyerek kihöz tartozik.”

SZAKÁCSNŐ: Mink is azt hittük, hogy tudta. Azt hittük, hogy meg vannak alkudva, és a Kálmán nagyságos úr azért fizet olyan sokat. Mit gondol: százötven forint! Az ő ellátása nem kerülhetett többbe, mint havonként, sokat mondok, hatvan forintba. De tegnap meglátszott a mi nagyságos urunkon, hogy soha eszébe se jutott, hogy a kisfiú a másiktól lehet. Annyira jajgatott. Mink csak néztük a Lujzával, de azután, tudja, mikor az orvos már megmondta, hogy meghalt a Janika, erre megszólalt a Kálmán nagyságos úr is. Azt mondta neki. „Ne bőgj már annyit, az Isten áldjon meg, hiszen ez az én gyerekem!”

AZ IDEGEN: Hogy mondta?

SZAKÁCSNŐ: Ne bőgj már annyit, hiszen ez az én gyerekem.

AZ IDEGEN: Ne bőgj már annyit, hiszen ez az én gyerekem. No, jót fog nevetni a nagyságám, ha ezt elmondom neki. És mondja, maga már itt volt, amikor a másik úr ide jött lakni?

SZAKÁCSNŐ: Én másfél évvel később jöttem, de aki itt előttem szakácsnő volt, azt mondta, hogy addig nem volt semmi. *(Kézmozdulat.)* Pedig ő lesett rájuk.

AZ IDEGEN: Hát aztán?

SZAKÁCSNŐ: Én is lestem rájuk!

AZ IDEGEN: Mondja el, mondja csak, drágám, mondja!

SZAKÁCSNŐ: Várjon, kimék, megnézem, nem jönnek-e? *(Kimegy, kinéz az előszoba ajtaján, azután visszajön. Ezalatt a másik cseléd jól körülnéz a szobában. Okos, élénk lánynak látszik. A szakácsnő visszajön és folytatja.)* Tudja, az embernek eleinte nem tetszett az asszony. Legalábbis tíz évvel idősebb. *(Kézmozdulat.)* De azután egyszerre csak kezdett hazajárni délutánonként. *(Kacsint.)* Az asszony férjének délután is hivatala van, de Kálmán nagyságos úr kettőkor hazajön a minisztériumból, és a délutánja szabad. Többet nincs semmi dolga. *(Terít.)* Eleinte délutánonként valami kaszinóba ment, de egyszerre csak kezdett itthon maradni. *(Kacsint.)* Eljátszott a gyerekekkel, felolvasott a nagyságának, együtt mentek sétálni. Elmentek moziba, bevásárolni. Akkor már gondoltam én magamban: ebből lesz valami. És lett is. A Janika lett. De soha nem sikerült rajtaérni őket. Nagyon vigyáztak, talán elmentek hazulról, valahová fürdőbe vagy szállodába, nem tudom. De azt már le nem tagadhatta senki, hogy Janika apja fia, a másik kettő csúnya, pisze, két fekete kisgyerek, ez meg szőke volt, kék szeme volt. Borzasztóan szerették ezt a kicsit, és nagy kivételt tettek vele. A másik két gyereket például gyakran megverte, pofon ütötte az asszony, ezt sohasem. Egy ujjal soha nem bántották. Micsoda karácsonyi ajándékokat kapott. Arról magának nincs fogalma. A karácsonyfát mindig Kálmán nagyságos úr rendezte, és nem

sajnálta a pénzt. Most karácsonykor ezt a gyűrűt kaptam tőle. Nézze meg, legalább nyolc-tíz forint volt.

AZ IDEGEN: Mutassa. *(Nézi.)* Nagyon csinos gyűrű!

SZAKÁCSNŐ: Szép fizetése van, nem kártyázik, nem iszik, egy gálánt ember. Én azért sokszor bosszankodtam magamban, hogy szép fiatal ember létire hogy tud megmaradni e mellett az asszony mellett. Hogy nem unta meg!... Nem csúnya asszony, de jóval idősebb, és nem nagyon tiszta asszony.

AZ IDEGEN: Maga nem próbált kikezdeni ezzel az úrral?

SZAKÁCSNŐ: Nem. De nem is lehetne, rendkívül büszke ember, rá nem néz az emberre. Egy szobalány volt itt. Az próbált mindent. Egyszer késő este ingben vizet vitt be hozzá. Úgy tette az úr, mintha észre sem venné. Pedig szép lány volt, nagyon gusztusos lány volt. Ezt a szobalányt az asszony két hét múlva elküldte, kifizette és elküldte. Biztos, hogy Kálmán nagyságos úr megmondta az asszonynak az ingben való bemenést.

AZ IDEGEN: No de ilyet?!

SZAKÁCSNŐ: Nem kell neki más, csak ez az asszony.

AZ IDEGEN: No, az igaz, hogy ez furcsa, a legszebb orfeumi dámákkal és színésznőkkel mulathatna, ha egyszer pénze van, és a legszebb fiatalságában megelégszik ezzel az asszonnal. A mi nagyságánk mindig mondja: „Micsoda utálatos asszony!”

SZAKÁCSNŐ: Azt nem lehet mondani, jó asszony, velünk nagyon jól bánik.

AZ IDEGEN: Nyilván fél maguktól. *(Szünet. Kimennek az előszobába, az idegen körülnéz.)* Maguk máma nem főznek itthon?

SZAKÁCSNŐ: Nem. Hozatunk vendéglőből. A gyerekek pedig az öreg nagyságánál vacsoráznak. Ott is alszanak, mert a gyerekszobában, ahol a ravatal volt, egész éjjel nyitva kell állani az ablakoknak.

Szünet.

AZ IDEGEN: Nohát pá magának. *(Divatosan kezet nyújt.)*

SZAKÁCSNŐ: Jóccakát. *(Kikíséri, nyitva hagyja az ajtót, látni a lépcsőház karfáját. Integget. Kiált is valamit, de nem érteni. Néhány pillanat múlva a szobalány megjelenik ételhordóval az ajtóban. Be van bugyolálva a nagykendőbe.)*

SZOBALÁNY: Iszonyúan fúj a szél, csukja be az ajtót. Itt vannak már.

SZAKÁCSNŐ: Itt vannak?

SZOBALÁNY: Éppen most állt meg két kocsí.

SZAKÁCSNŐ: Hogy gyűttek?

SZOBALÁNY: Az egyikbe az ember meg az asszony, a másikba a Kálmán úr meg a két fiú. Iszonyúan esik az eső. *(Leveti a kendőt. Szakácsnő az ételhordóban vizsgálódik.)* És meg fogja látni *(a szobalány a frizuráját igazgatja és a melles kötényt)*, hogy micsoda skandalum lesz itten máma. *(Dörzsöli a kezeit.)*

SZAKÁCSNŐ: Ha eddig nem volt semmi, ezután se lesz semmi.

SZOBALÁNY: Várjon csak, majd meg fogja látni! (Csengetés. A szobalány eltakarodik, a szakácsnő ajtót nyit.)

SZAKÁCSNŐ: Kezüket csókolom. (Az ajtóban megjelenik Perticsné, utána a férje jó, majd Boér. Az asszony lefátyolozva, nagyon sápadt. Amint átmegy a szobán, hátrahajtja a fátyolt. Az arca megviseltnek, vénnek, kisírtnak látszik, a frizurája nagy és kifogástalan. A férfiak az előszobában hagyják felöltőiket. Perticsné a jobb elülső ajtón kimegy. Boér balra, a szobájába vonul.)

PERTICS leül az asztal mellé, végiglapozza az újságot, azután felkel, körüljárja a szobát, kifújja az orrát, a pohárszékhez megy és két pohárka konyakot iszik egymás után, de nem siet, azután kimegy a jobb hátsó ajtón. Kis szünet.

PERTICSNÉ az elülső ajtón bejő. A fekete ruha kitűnően áll rajta. Kiemeli terméének szépségét. Végigsimítja az arcát két kezével, mintegy nyújtózkodásszerűen. Csenget.

SZOBALÁNY (megjelenik a fenékajtóban): Tetszik parancsolni?

PERTICSNÉ: Hozza a vacsorát.

SZOBALÁNY: Igenis. (El.)

PERTICSNÉ a kályhához megy és rak rá, azután visszaindul a szobájába.

PERTICS (bejő bátortalanul): Aranka!

PERTICSNÉ (ijedten, halkan): Tessék!

PERTICS: Kérlek, ülj ide, szeretnék veled egyet-mást megbeszélni.

Perticsné leül.

Szünet.

PERTICS: Azt hiszem, ma este tisztáznunk kell ezt a dolgot. Igen?

Szünet.

PERTICSNÉ: Igen.

PERTICS: Jól ismered engem... (Az ajtó kinyílik, a szakácsnő tálcán behozza a vacsorát.)

PERTICSNÉ: Jól van, kimehet. Ha valami kell, majd csengetek.

SZAKÁCSNŐ: Igenis. (El.)

PERTICS: Csak azt akarom mondani, hogy el fogunk válni. (Le-fel sétál.)

Szünet.

PERTICSNÉ: El akarsz válni?

PERTICS (ordítva): El! (Az asztalra csap.)

PERTICSNÉ: Ne csinálj skandalumot, kérlek, Jenő. Ne kiabálj, az istenre kérlek.

PERTICS: Ne kiabáljak? Amikor megcsaltak, kijátszottak. Tönkretették a becsületem, akkor ne kiabáljak? Hát mit csináljak? Nevessek? (Ordít, üti az asztalt.) Hát mi a fenét csináljak?

Szünet.

PERTICSNÉ: De hát hogy gondolsz a válásra? A gyerekekkel mi lenne? Hogy gondolhatsz a válásra.

PERTICS: Hiszen igaz. *(Csendes hangon.)* Tudom, a válást én és ők sínylenék meg a legjobban, de temiattad. *(Kiabál.)* Temiattad! *(Kis szünet. Újra csendes hangon.)* Ők hozzád pártolnának, veled tartanának, mert mindig jó anyjuk voltál, nem lehet tagadni, én pedig elveszteném őket is. *(Siránkozva.)* Ötvenéves korban! *(Csuklik.)* Mivel érdemeltem én meg, hogy ilyen piszkos *(sír)* helyzetbe kerültem. Igen, piszkos helyzetbe, nem lehet mást mondani.

Szünet.

Mivel érdemeltem meg? Dolgoztam érted és a gyerekekért, szerettelek téged, te tudod, hogy igazán szerettelek, és boldog voltam, és most egyszerre meghal az a gyerek, és egyik legjobb barátom szemembe mondja, hogy a gyerek az övé, hogy évek óta viszonya van a feleséggel, amiről nem is álmodtam.

PERTICSNÉ: Nem is álmodtál? Úgy?

PERTICS: Nem!

PERTICSNÉ: És nem te híttad ide lakni Kálmánt? *(Olyan hangon, mint aki ezt az érvet kitérőnek tartja.)*

PERTICS: Én híttam, de abból az következik, hogy megcsalj veled?

PERTICSNÉ: Nem, de tudhattad volna, gondolnod kellett volna erre. Megmondom őszintén: ahol a férj és feleség között ekkora korkülönbség van, ott nem szabad engedni a nőt veszélyeknek kitenni.

PERTICS: Várjunk csak. Emlékezz kérlek vissza, mikor nyolc év előtt ki akartuk venni ezt a lakást, azt mondtam neked, ez a lakás kilencszáz forint, ez nekünk drága, ha idejövünk, muszáj lesz az egyik szobát kiadni teljes ellátással. Te azt mondtad: nem bánom, de én itt akarok lakni. Én arra azt mondtam: Ha te akarod fiam, én is beleegyezem. Igaz-e ez?

PERTICSNÉ: Nem igaz!

PERTICS: Mi, mi, mi nem igaz?

PERTICSNÉ: Te mondtad, hogy Kálmán szeretne hozzánk jönni lakni, és akkor a szobák elrendezése egészen megfelel, és te akartad, hogy idejöjjön.

PERTICS: No jó, mondjuk, hogy én akartam, bár én nem emlékszem reá, de érts meg az istenért, hogy nem akarok én itt veszekedni veled, én csak azt akarom, hogy megtudjam az igazságot. Ha nem is válunk el, ha nem akarsz elválni, végre nem tehetek ki egy botrányos válópernek, gyermekeim anyja vagy, mindenesetre új életet kell kezdenünk. Olcsóbb lakásba kell menni. Kálmánnak fel kell mondani az ellátást. És el kell nekem mondanod mindent őszintén. Én nem akarok gorbáskodni veled, hiszen tegnap vesztetted el egy kis fiadat, de ha már együtt maradtunk, akkor tisztázni kell ezt a helyzetet. Mondd meg, hogy mikor kezdődött a viszony köztetek?

PERTICSNÉ: Öt év előtt! *(Dacos, nem tudja miért.)*

PERTICS: Mondd meg a napot is!

PERTICSNÉ (*gépiesen*): 1904. november 7-én.

PERTICS: Szóval a harminchetedik születésed napján.

PERTICSNÉ: Igen.

PERTICS: Aznap én ki voltam küldve Kassára, és sürgönyben gratuláltam neked.

PERTICSNÉ: Igen.

Szünet.

PERTICS: És hol?

PERTICSNÉ: Itt a lakásban. És soha azelőtt még meg se csókolt!

PERTICS: Soha azelőtt?...

PERTICSNÉ: Akkor először.

Szünet.

PERTICS: Délután.

PERTICSNÉ (*halkan*): Fél négykor.

PERTICS: A gyerekek iskolában voltak?

PERTICSNÉ: Igen. Iskolában voltak és a cselédek a mosópincében mángoroltak. De én nem küldtem őket, esküszöm neked, minden összejött.

Szünet.

PERTICS: Biztos vagy te, hogy ezen a napon volt?

PERTICSNÉ: Egészen biztos vagyok.

PERTICS (*felkel, kopog, beszél Boér szobájának ajtaján.*) Kérlek, Kálmán!

BOÉR (*hangja*): Parancsolsz?

PERTICS: Légy szíves kérlek bejönni.

BOÉR *belép.*

PERTICS: Nézd kérlek szépen... (*Köhög.*) ...ennek a dolognak a tisztázásáról van szó. Aranka most elmondta nekem, hogy mióta van viszony köztetek. Szeretném tudni, hogy az igazságot mondta-e. Emlékszel te is a dátumra?

BOÉR: Igen. De mit akarsz ezzel?

PERTICS: Tisztázni akarom a helyzetet, amelybe belejutottam, bocsáss meg, ez csak természetes.

Boér *nem felel.*

PERTICS: Hát mondd meg kérlek!

PERTICSNÉ: Mondja meg!

BOÉR: 1904. november 7.

A helyzet ez: a nő a középén ül, a két férfi áll.

Szünet.

PERTICSNÉ (*észreveszi, hogy most itt az idő, amikor erőt nyerhet, hirtelen egész más hangon beszél*): No most már láthatja, hogy igazat mondtam. Majd azután folytathatjuk ezt. (*Tálat, először az urának, azután Boérnak. Vesz magának is. Igen óvatosan, észrevétlenül kell ezt csinálni.*)

Szünet.

PERTICS: Hát menjünk enni, a vacsora kihül. (*Keserves hangon mondja ezt, mintha bizonyítani akarná, hogy ő nem éhes. A férfiak is leülnek; a férj jobb oldalra, Boér bal oldalra. Pertics előbb még iszik egy pohárka konyakot. Az evőeszközök csörömpölnek, a vacsora gőzölög. Mind esznek. Mind jó étvágyú emberek. Egy pillanatra úgy tűnik fel, mintha nagy részben ezek a fokozott táplálkozási igények volnának a legfőbb rugói ennek a sajátságos helyzetnek, amelybe ez a három ember került.*)

BOÉR: Én arra kérek csak, hogy legyél meggyőződve Jenő, hogy...

PERTICS: Miről legyek meggyőződve? (*Ránéz.*)

BOÉR: Nem, semmi!

PERTICS: Mit akartál mondani?

BOÉR: Semmi fontos.

PERTICS: Megkövetelem tőled, és azt hiszem joggal, hogy most teljesen őszinte légy velem szemben.

BOÉR: Majd később.

PERTICS (*bort tölt és iszik*): Nekem ki kell kerülnöm ebből a helyzetből. Ezt kívánja becsületelem, ezt kívánja gyermekeim jövője. Elsősorban is (*megtörli a száját*) vissza fogunk neked adni mindent, amit tőled kaptunk. Összeírtam. (*Kivesz a zsebéből egy ívet.*) Az ezüst cukortartót, azt a két képet (*a falon lógó két nagy olajnyomatra mutat*), amiket részletfizetésre vettél. Visszaadjuk a kanapépárnát, a nagy levélszekrényt, a tíz-tíz forintot, amit betettél a gyerekek születésnapján a takarékbba. Mára kivettem a pénzt. Íme, átadom. (*Tárcát vesz elő.*) Húsz, negyven, hatvan korona. (*Kiteszi a bankókat az asztal közepére.*) Vissza fogjuk adni (*tovább olvas*) a lábszönyeget, az ezüst diótörőt és a pálinkákészletet is. (*Iszik.*) Visszaadjuk, amit a gyerekeknek vettél, a könyveket és a Janika játékait is. Ezeket összeszedtem és össze is raktam. (*Kimegy a jobb hátsó ajtón, csakhamar óriási papírskatulyával tér vissza.*) Itt van mind. Nem akarom, hogy a gyerekek játsszanak vele. Itt van. (*Egy székre teszi a skatulyát.*) A kis gőzhajó (*kiteszi az asztalra*), az automobil, a kis csacsi. Hogy eljátszott ezekkel szegényke még néhány nap előtt. Itt vannak a képeskönyvek, itt vannak az építőszekrények, itt két kő hiányzik, ott vannak valahol a szekrény alatt. Majd a lány holnap megkeresi. Szóval itt van minden. (*Leül. A kis csacsi, az automobil és a gőzhajó az asztalon maradnak.*) Azok is, miket már eltört. Vissza fogom neked adni a bundát is, amit tavaly télen neked vettél névnapomra. Már ma rendeltem új télikabátot. Csak addig hordom ezt, amíg elkészül. Holnap estére készen lesz az új kabát. A szabó expresszmunkának vállalta.

BOÉR: Bocsáss meg, de ezt már nem engedhetem. Végre is úriember vagyok.

PERTICS: Pardon! Én is az vagyok! Legalább azt hiszem, és az is szeretnék maradni. Neked kötelességed, hogy figyelmeztess, ha valami kimaradt volna, és neked is, Aranka, kötelességed ez.

Szünet.

PERTICSNÉ: Semmi sem maradt ki.

PERTICS: Én kimondom, Kálmán, nem lehet kerülgetni soká, neked magadnak is el kell tőlünk menni. Négy év óta ez a nő, akit szerelemből vettem el, nem volt az én feleségem. A tied volt. Végre is jogom van hozzá. *(Az asztalra üt, mintegy bátorítsa magát, akadozik, az alkohol már nagyon hat.)* Jogom van. Nem tudok ugyan vele délután sétálni menni, mert késő estig hivatalban kell görnyednem, hogy legyen mit enni a gyerekeimnek, nem marad felesleges pénzem ajándékokra, hogy kedveskedhessek a feleségemnek valami ékszerrel vagy drága ruhával... és mégis jogom van a feleségemhez, mert szerelemből vettem el. Már nem szeretem ugyan, de neked, Kálmán, mégis el kell menni tőlünk. Sajnálom, hogy kényszerítve vagyok rá, hogy ezt kimondjam, de a becsületem kívánja és a gyermekeim jövője. Majd elsejéig nézz magadnak valami más lakást. Beláthatod, nem maradhat így. *(Iszik.)*

Szünet.

PERTICS *(félénken, mintha a szünet alatt a csendben elpárolgott volna a bátorsága)*: Belátod?

BOÉR: Belátom.

PERTICS: Most már meghalt a gyereked, semmi se köt hozzánk. Ezt a vén aszszonyt is bizonyosan meguntad már. *(Nevet.)*

PERTICSNÉ *feláll, komoly; némán kimegy.*

PERTICS: A régi barátságot azért nem felejtsük el, és legyél meggyőződve, hogy mindig örömmel fogok veled találkozni. Nem vagyok az az ember, aki gyűlölni fog. Abban a korban vagyok már, amikor a nő hűtlensége nem tűnik fel olyan szörnyű dolognak. Bántja az embert *(iszik)*, bántja, az embert eszi egy kicsit a fene *(nevet)*, de azután belátja, hogy semmi különös. Azért az én gyerekeimből lehetnek egészen derék gyerekek. És él mind a kettő, hála Istennek, egészségesek, mint a makk, mit törődöm az anyjokkal? Megszülte nekem őket, az anyémek, ezekről biztos vagyok, hogy az anyémek. Az ember drukkol, tördeli a kezét, hogy meghalt a gyereke, és akkor kiderül, hogy csak a felesége csalta meg - tudja fene, ez sokkal kisebb baj. Legalább én úgy találom. Azt hiszem, te is. Nem?

BOÉR *igent int.*

PERTICS: Nohát! De biztos vagyok, hogy a másik kettő tőlem való; ejnye, de igyál te is. *(Tölt, koccint, iszik.)* Biztos vagyok, hogy akkor még nem csalt meg a feleségem. Az anyjára ugyanazt mondta boldogult jó apám, hogy olyan, mint egy vén... *(Sűg valamit.)* Nem fért szegény apámnak a gyomrába. *(Nevet.)* Utóbb beláttam, hogy ebben igaza volt. De Arankára nem lehetett panasz. Ha te nem kerülsz hozzánk, nincs alkalom, élete végéig hű feleség marad. De hát szerette a puccot, a jó lakást, megtettem a kedvéért, ide jöttem.

Szünet.

PERTICS: Nem olyan nagy baj az, barátom, neked sokkal rosszabb a helyzeted, mert neked egy gyereked halt meg, és nincs több gyereked. Pardon! (*Felkel, nadrágzsebéből pénzt vesz elő, fenékajtóhoz kiszól.*) Hozzon két liter barna sört a kancsóba. Siessen!... Egy kis sört hozattam, ez a bor sehogy sem ízlik. Látom, neked se. (*Szivart vesz elő, levágja, rágyújt.*) Ne hidd, hogy én örülök azon, hogy az a kisgyerek elpusztult. Magad tudod, hogy mennyire szerettem. Jóformán azt mondhatnám, hogy az a kisgyerek volt az oka, hogy semmit sem vettem észre abból, hogy itt a fejemen hogy nőnek a nagy szarvak. Jól elmulattam, elhemperegtem vele, eszembe se jutott, hogy a feleséggel törődjek. Tudod, eljön az idő, mikor az ember nem is veszi észre, hogy nő alszik mellette. És más efféle dolgokra sem gondol. Például hogy gondoltam volna én, amikor te nekem vettél tavaly egy bundát, hogy ez cserében van a feleségemért. Ilyen buta az ember!... Igaz, hogy egy más ember az én helyemben gondolkodóba esik. Miért vesz ez az ember nekem egy bundát? Elvégre jó barát ide, jó barát oda, de ez a bunda kétszáz forint is lehetett. Egy kétszáz forintos bunda! Más ember az én helyemben törli a fejét. Érted?... (*Szünet, kint ajtócsapkodás.*) Ahá, itt a sör! (*Kimegy az ajtóig.*) Adja csak ide! (*Beveszi a cselédtől, aki még megtörli az edény talpát.*) Ez lám egészen más, ez igen! (*Poharat vesz le a pohárszékről, tölt.*) Tessék! (*Boér elé teszi. Egy másikat is teletölt, kiüssza a poharat, és jól megnézi.*) A fenébe! (*Nevet.*) Ezt elfelejtettem. Ezt is te vetted! Nohát majd ezt is elviszed. Felírom ezt is. Ezeknek a poharaknak széle kerekre csiszolt, kitűnő. Nagyon megszoktam őket. (*Nevet.*) Ezeket a dolgokat, meg a bundát és egyebet, mondom, mind észre sem vettem. Pedig erre gondolni kellett volna. Igen, de nem értem rá. Éjjel alszik az ember - hála Istennek, jól alszom. Reggel sietek a hivatalba. Délben egykor hazajövök, ebédelek, újságot olvasok. Fél háromkor újra el kell indulni, és nyolcnál hamarabb nem kerülök haza. Akkor hazajön az ember, örül, ha pár szót beszélhet a gyerekeivel, fáradt, éhes, megvacsorázik, elszí egy szivart, olvas még egy kis újságot, lefekszik. Mikor gondolkodják azon, hogy megcsalják-e, vagy mekkora szarvai vannak? Erre nem jut idő. Nem is lehet róla szó, hogy jusson idő. Nem jut. Mert biztos, hogy ha én időt vettem volna magamnak ezen törni a fejemet, rájöttem volna, de így - egyik nap múlt a másik után, és nem jutott eszembe. Ha valaki nekem szól egy szót (*iszik*), szól egy szót: „Nézd, Jenő, mi van a feleséggel, meg a Kálmán barátoddal”, valószínű, nem biztos, de valószínű, hogy kisütöm az egésztestet. (*Sört tölt, magasra emeli a kancsót, hogy sok hab képződjék. Ülve ágaszkodik a széken.*) Kisütöm, és rájövök, hogy „ez a Kálmán nem jóban jár!” De nekem soha senki egy árva szót sem szólt, és nem is szólhatott, az igazat megvallva, nem is szólhatott, mert ahogy ti magatokat viseltétek, abból senki sem következtetett semmit. Abszolúte semmit. (*Kézmozdulat.*) Ki van zárva. Nem csináltak feltűnően, és ez természetes. (*Iszik. Krákog, letörli zsebkendőjével a habot a bajszáról. Hátradől a székében, nagyot szív a szivarjából, magyaráz.*) Öt év előtt, november hanyadikán is?... (*Elmereng.*) Hanyadikán? Mondd, kérlek, november...

BOÉR (*köszörüli a torkát, halkán*): Hetedikén.

PERTICS: Akkor barátom... Akkor már... Nekem úgyszólván nem is kellett az asszony. Nem, nem kellett. Mi a fenének! *(Nevet.)* Hanem a kisfiad nagyszerű gyerek volt. Igazán nagyon sajnálom *(roppant őszinte, kedves hangon)*, hogy nem volt az enyém. Még jobban sajnálom azonban, hogy meghalt... szegény. *(Elcsuklik a hangja.)* Szegény kis Janika!... *(Rázza a fejét, és lehajtja az asztalra.)*

Szünet.

PERTICS *(kisírta magát, a hangja egészen az előbbi):* Az asszonyt csodálom, hogy nem sír. Nagyon erős fából van faragva. Hiszen igaz - mindentől eltekintve - jól megvoltunk hármásban, hozzánk szoktál, szerettük egymást, legalább én őszinte barátsággal szerettelek, elbeszélgettünk, elpolitizáltunk, nem lehetett rád panasz. De most már, belátod, el kell menni tőlünk. A cselédek és a házbeliek miatt, erre is kell gondolni végre, és a gyermekek jövője miatt. Nem most... egyszerűen... ezt nem kívánhatom, de elsején, esetleg segítek neked lakást keresni. *(Iszik, hosszan nézi Boért.)* Igazán nem hittem volna, olyan jó emberem voltál mindig, hogy így kell elválnunk, de muszáj, muszáj... *(Szünet. Csend. A férj, aki már az utolsó szavakat egészen szakadozottan motyogta, lehajtja a fejét a könyökére, majd elalszik. Azután hirtelen feltápászkodik.)* Aranka! Aranka! *(Feláll, ingadozva.)* Hol van ez az asszony? *(Kinéz a jobb elülső ajtón.)* Aranka! Gyere ki, kérek. *(Várakozás. A nő kijön, de nem szól. Pertics tántorogva leül az egyik karosszékre, és hátramutat az asztalra.)* Magatokra hagylak benneteket. Elvesztették a gyereketeket, a kis Janikát, akit szívemből én is szerettem, bár semmi közöm se volt hozzá. *(Csuklik, sír.)* A bánat nagyobb része azonban titeket illet. Magatokra hagylak. Beszélgessetek róla. *(Lehajítja a fejét, szuszogva alszik a kis dohányzóasztalon, majd később végigfekszik a kanapén.)*

PERTICSNÉ: Kérem, Kálmán *(körülnéz, hogy csakugyan alszik-e a férj)*, előbb Jenő azt az ajánlatot tette nekem, hogy váljak el tőle. Én egyelőre visszautasítottam. Azt mondtam, hogy ne beszéljünk erről, de el vagyok határozva, hogy elválok tőle és magához megyek.

BOÉR *hallgat.*

PERTICSNÉ *(izgatott hangon):* Miért nem felel, nem akarja?

BOÉR: Adjon kérem meggondolási időt.

PERTICSNÉ: Minek magának meggondolási idő? Tönkretette a családi boldogságomat, s azután meggondolási időt kér! Engedje meg, ezt nem értem.

BOÉR: Nem érti?

PERTICSNÉ *(remeg a hangja):* Azaz értem, persze hogy értem, szóval nem szeret már. Csodálatos hamar kiábrándult belőlem.

Szünet.

BOÉR: Nézze Aranka, én épp úgy szeretem magát, mint azelőtt, de meg kell mondanom magának: gondolkodtam ezen a dolgon; nem lehet. Maga is be fogja látni.

PERTICSNÉ: Különös. Tegnap délelőtt, mikor a kisfiunk haldoklott, maga szükségét érezte, hogy véget vessen az együttélésnek, és most nem.

BOÉR: Nem tudom, hogy értette maga azt, amit én tegnap mondtam.

PERTICSNÉ: Úgy értettem, hogy elválok az uramtól, és magával elmegyünk meg a kis Janival.

BOÉR: És a másik két gyermeket itt akarta hagyni az urának?

PERTICSNÉ *hallgat.*

BOÉR: Nos, hát találjon ki valamit.

PERTICSNÉ (*türelmetlen hangon*): Nem tudom, nem tudom, egy azonban bizonyos, hogy magát elveszteni nem akarom. Ha maga csakugyan szeret engem, mint ahogy az előbb mondta, akkor be fogja ezt látni.

BOÉR: Mert nézzük csak, mi lenne, ha most maga Jenőtől elválna, és hozzám jönne. Mi lenne Jenővel? Mi lenne a gyerekekkel?

Szünet. Horkolás.

BOÉR: Mit csinálna Jenő a gyerekek nélkül? Inna! Most csak minden vasárnap rúg be egy kicsit. Akkor minden este sörözni menne. Ez bizonyos. Iszákos lenne. Tönkremenne.

Szünet. Horkolás.

BOÉR: És mi lenne a gyerekekből? A fizetésem nem olyan nagy, ezt maga is tudja -, hogy a régi életet, amit megszoktam, azután is folytatni lehetne, ha magunkhoz vennénk a gyerekeket. Magának sem tudnám megadni azt a kényelmet, amihez szokva van. Gondolkoztam arról is, hogy mi lenne, ha én most elmennék maguktól. Nem tudnék mit csinálni, hova menni. Azután se magának, se Jenőnek nem volna jó, ha egyedül együtt maradnának. A gyerekek elhanyagolnák a tanulást, Jenő nem ér rá foglalkozni velük. Ugye ezt belátja?

PERTICSNÉ (*meggyőződéssel*): Igen!

BOÉR: Itt kell maradnom maguknál és Jenő is be fogja ezt látni.

PERTICSNÉ: Be kell látnia.

BOÉR: Nem lehet jobb megoldást találni.

PERTICSNÉ: Nem!

Szünet. Horkolás.

SZAKÁCSNŐ (*kopog, belép*): Nagysága kérem, a holnapi ebéd.

PERTICSNÉ: A holnapi ebéd? (*Szünet.*) Talán csináljon holnap borjúszeletet, hamislevest, azután diós metéltet. A hús mellé piré és kompót legyen. Előételnek gombáspaprikás.

SZAKÁCSNŐ: Az ifiurak holnap itthon esznek már?

PERTICSNÉ: Igen! Ötre kell teríteni.

SZAKÁCSNŐ: De már nincs pénzem, nagyságos asszonyom.

PERTICSNÉ: Igaz, magának pénz kell. Majd holnap elszámol. *(Felkel, ki akar menni.)*

BOÉR: Ne fáradjon kérem. Majd kölcsönzöm.

PERTICSNÉ: Adjon húsz koronát.

BOÉR: Tessék. *(Átadja.)*

PERTICSNÉ *(átadja)*: Itt van!

SZAKÁCSNŐ: Kezét csókolom. Jó éjt kívánok.

Szünet. Horkolás.

PERTICSNÉ: Fel kell kelteni Jenőt! Ideje, hogy lefeküdjön. Holnap hivatalba kell mennie. Kérem, keltse fel, és küldje aludni. Én lefekszem. Jó éjt. *(Megcsókolja a száján.)*

A csók a nő részéről igen mohó. A férfi passzívabb, nem ölel.

BOÉR: Jó éjt.

A hang megilletődött. Az asszony el. A házibarát magára marad az alvóval. Kis szünet.

BOÉR: Jenő, Jenő, kérlek, kelj fel, és feküdj le.

PERTICS *(nagyot horkol és felébred. Felül)*: Jujj, de hideg van itt. Ki hagytaok aludni a tüzet. *(Visszafekszik.)* Kérlek, takarj be valamivel. Nagyon fádom. *(Összekuporodik, már újra alszik, sóhajt, Boér kimegy az előszobába, és behozza a bundát, betakarja Peticset, aki megfordul.)*

PERTICS: Köszönöm. *(Simogatja a prémet.)*

BOÉR nézi az alvót.

PERTICS *(félálomban)*: Kálmán! Kálmán!

BOÉR: Parancsolsz?

PERTICS: Tétess, kérlek, a tűzre! *(Alig érteni.)*

BOÉR *leguggol, kinyitja a kályhaajtót. Még pislákol egy parázs. Papírt dob rá és fát. Fújja. A láng fellobban, a kályha dübörög. Még megnézi az alvót, aztán kimegy.*

PERTICS *(szuszogva, szepegve alszik. Nyög álmában és felzokog)*: Szegény kis Jani, szegény!

A kályha dübörög.

Függöny